

ΜΕΤΡΑ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Αναπλ. Καθηγητού του Πανεπιστημίου Αθηνών

Φωνές διαμαρτυρίας

Καθημερινά, αφιόνονται φωνές διαμαρτυρίας και απορροή: νέες περιεκτικές στα εισοδήματα και έπι-
τωνών όλο και περισσότερες παραχές. Έγιναν ύψωση
τους το κυριακό: «Αίταίτε και δοθήσεται υμίν» (Μα-
τθαίου ζ' 7). «Ο Κύριός μας το έλεγε από γνωρίζον-
τας πάν αποδέκτη του αλήματος. Στη σημερινή όμως
πραγματικότητα «οὐκ ἂν λάβοις παρά τού μὴ ἔχον-
τος». Αὐτός μάλιστα συγκεκριμένα, ὁ μὴ ἔχων, κοι-
τάει νὰ σοῦ πάρει ὅ,τι ἔχεις καὶ δὲν ἔχεις. Μ' αὐτὸν
τὴν τρόπο ἡ διαμάχη Κράτους καὶ Πολιτῶν ἔχει λάβει
λέγεται πολιτικές ἀντιπροσώπευσεις. Στὸ Κράτος Πρό-
νοιας ἀντιτάσσεται τὸ Κράτος Διότητος. Ὁ πολίτης
συντησιμὸς μέχρι τώρα νὰ καλύπτουν τις ἀνάγκες
τὸ σχετικά πλουσιοπάροχα, ἀνακοινώθηκε ὅταν τοῦ ὀ-
ποδύλλου ἕναν λιτοδίαιτο τρόπο διατήσῃ. Τού ὁμιλοῦν
γὰ μέτρα λιτότητας, τὰ ὅποια χαρακτηρίζονται ὡς
ἐπιληρᾶ, γὰ στενωπὸς ποὺ πρέπει νὰ διαδίδει ἐπὶ καὶ
ἐπὶ γὰ πάλαι ὅλομα ἔτη...

Αὐτὰ εἶναι γνωστὰ ἄλλωστε δὲν ἀκούμε καὶ τίπο-
τε ἄλλο: ὅλες αὐτὲς τις ἡμέρες εἴτε σὲ δημόσιες εἴτε
σὲ ἰδιωτικές συζητήσεις. Στὰ λόγια δὲν ὑπάρχει λιτό-
τητα, περισσεύουν καὶ πολὺ μάλιστα. Παλλὰ μέτρα,
ἀλλὰ κανένα μέτρο..., καὶ ἔτσι μὲ τὰ πολλὰ καὶ ὄχι μόν-
ον μὲ τὰ δύο μέτρα καὶ τὰ δύο σταθμὰ, τί μπορείς ν'
ἀντιταβίσεις; Πῶς νὰ κρατήσεις τις λεπτὲς ἱσορρο-
πίες τοῦ θαύου: καὶ λαθεῖν; Ἐθαί μόνον νὰ παίρνομε
ἐξέρομε. Ὅσο γιὰ νὰ δίνουμε, προσπαθῶμε νὰ τὸ ἀ-
ποφύγομε ὅσο μπορούμε, καὶ ὅλοι.

Ὁ αἰῶζων ἑαυτὸν αἰθεῖται

Ἐκπαιδύομε κατηγορίες πρὸς ὅλους. Σπένταλο
κράτος, σπένταλοι πολῖτες. Φοροφυγάδες εἰ μὲν, κακο-
πληρωτές οἱ δέ. Ἀδύνατον νὰ τὰ θροῦνε καὶ νὰ γαι-

καταρτυθῶν. Ὅπως τὸ εὐλόγιον ποὺ κυριαρχεῖ εἶναι:
τὸ σφίγγει ἑαυτὸν αἰθεῖται! Στὸν ὀρίζοντα προβάλλουν
ἀρχιμεγίστητες λύσεις. Τὰ ἐπιτήματα τίθενται μὲ ὀ-
ξυπροσῆ. Τὶ ἔβα κἄναι μὲ τις καταθέσεις, ἐὰν θέβου
ἔχω. Τὶ ἔβα κἄναι μὲ τὰ πάλαι καὶ αὐτοκίνητος; Θὰ
καὶ εἴπω, ἐὰν θὰ σὲ λάσκει; Ἄν ὑπαρξοῦν καὶ μεταγα-
ρίτες... γὰ νὰ μὴ σφίγγομεν τὴν ἕσπιν τοῦ προβλήμα-
τός μου. Ἐν ὄψει τῶν μέτρων τοῦ νέου προϋπολογί-
σμου ἀναμένεται ἀναθέριμανση τῆς ἀγορᾶς! Ἀγοράζε-
τε, ἀγοράζετε, ἀγοράζετε, ὅτι βρεῖτε μπροστὰ σας μέ-
χρως ἐξαγκλήσεις ὅλων τῶν οικονομῶν σας. «Φάγω-
μεν, πῶμεν, αὔριον γάρ...», μπορεί νὰ μὴν ἀποθνή-
σκωμεν, ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ σίγουρα ὅτι θὰ μᾶς περισ-
σεύουν ὕστερ' ἀπὸ λίγη καὶ γιὰ ἀγορές.

Ἔτσι λοιπὸν, μὲ αὐτὴ τὴν ναυτροπία κινήθηκε τὸ
ἀγοραστακὸ κοινὸ κατὰ τις ἐορταστικὲς ἡμέρες καὶ
πέρασαν. Ἀσυμβίβαστο σὲ μία πολιτικὴ προοπτικὴ λι-
τότητας ποὺ «θέλουν» νὰ τοῦ ἐπιβάλλουν ἔτσι καὶ ἔτι-
νοι, ἐξόδεψε μέχρι τελευταίας δεκάρας, ὅ,τι εἶχε καὶ
δὲν εἶχε, ἐπιστρατεύοντας τὴ λαϊκὴ σφίρα «κάλλιο πέν-
τε καὶ στὸ χέρι παρά δέκα καὶ καρτεῖν», ὅταν μάλι-
στα αὐτὸ τὸ δέκα ἐνδέχεται, μᾶλλον εἶναι σίγουρο, ὅ-
τι θὰ τοῦ τὸ ἀπο-δεκατάσουν.

Ὁ ἐν... πολλοῖς ἀναπαυόμενος

Ὅπως ἄνθρωπος ὁ μέσος Ἕλληνας δὲν κινήθηκε σὴν
ἀναλογία «πέντε... πρὸς δέκα» ὡς ὁ «ἐν τῷ ὀλίγῳ ἀ-
ναπαυόμενος». Ἰσο, ἴσο ἀναπαύεται μόνον στὰ πολλὰ,
καὶ τώρα ἀπλῶς ἔκανε τὴν ἀνάγκη φιλατιμῶν καὶ ἀρ-
χέστηκε στὰ λίγα. Ἡ προαίρεσή του ἦταν, εἶναι καὶ
θὰ εἶναι, τὰ πολλὰ.

Ἄν ἀναπαύοταν στὰ ὀλίγα θὰ ἦταν ἴση πλου-
σιος. Ἄλλ' αὐτὸς παραπονίζεται συνεχῶς ὅτι εἶναι
«πτωχὸς καὶ πέννης». Ἄλλοι ἔχουν τὰ πολλὰ, αὐτὸς

έχει τα όλλα, αλλά δεν το δίνει κάτω. «Και μεις θα ζήσουμε...», επαναλαμβάνει μαζί με τα γνωστά ανά το πανελλήνιο λαϊκά δόγματα. "Αν μπορεί άς κάνει και διαφορετικά. Μένει όμως με την πικρία και με το ερώτημα: «Και ζωή τή λές αυτή;» του γνωστού άνειδότη.

Άσφαλώς δεν έχουμε και πολλά να αντιτεινουμε σε μια τέτοια φιλοσοφία ζωής. Ούτε και έχουμε διάθεση ν' άντιδικήσουμε με τους συμπατριώτες μας, ούτε ακόμα να επικροτήσουμε ή και να άντικρούσουμε τα κυδερνητικά μέτρα που προβάλλονται ως μέτρα λιτότητας.

Προβληματιζόμαστε, όμως, είναι αλήθεια, για την ισορροπία άνάμεσα στον πλούτο και στην φτώχεια. Ποιός είναι πλούσιος, ποιός είναι φτωχός; Τι σημαίνει το ένα, τι σημαίνει το άλλο; Ποιός είναι ούνομας, ποιός είναι σπάταλος; Τι διαφορά υπάρχει άνάμεσα σε ένα πλούσιο άντρο και σ' ένα φτωχό; Τι σημαίνει πλούσια και φτωχά έθνη; Ποιά είναι ή συνάρτηση άνάμεσα στην ποιότητα ζωής, στον πλούτο και στη φτώχεια; Ποιά είναι ή σχέση μεταξύ άναπτυξέως, πείνας και πείνας; Υπάρχει μια πολιτική γεωγραφία της πείνας που εκτείνεται σ' έναν άξονα Βορρά και Νότου, Άνατολής και Δύσης ή τώρα πιά δεν έχουν σημασία τα σημεία του όριζόντα μιά και όρισόμαστε στον κύκλο των χαμένων όριζόντων και δεν γνωρίζουμε ποιός ή ποιά όρίζουν το τί και το πώς;

Άπλά μαθήματα πολιτικής οίκονομίας για... Όρθοδόξους

Είναι όμως καιρός οι πιστοί να μη μειγουν άδογηθται στην άντιμετώπιση τέσων κρισημων προβλημάτων, στην άπάντηση τέσων καιριων ερωτημάτων. Ποιά είναι ή «χριστιανική νοοτροπία» και μάλιστα ή ορθόδοξη για την οίκονομική ζωή; Εάν ή Έκκλησία έχει όώσει δείγματα μιας Ποικαντικής Οίκονομίας, έχει επίσης χαραξεί άποθήμες και όποδείγματα Πολιτικής Οίκονομίας και έχει ακόμα βοηθήσει τους πιστούς να ζήσουν μιάν αληθή Κοινωνική Οίκονομία.

Θά έπρεπε ίσως να γραφτεί για τις παροχές συνθήκες ένα έγχειρίδιο με «Άπλά μαθήματα Πολιτικής Οίκονομίας για ορθοδόξους έλληνες», στο όποιο θά άποθησαυριζόταν ή ζωντανή παράδοση του ορθοδόξου γένους των Έλλήνων πάνω σε θέματα καθημερινής

οίκονομίας. Κάτι τέτοιο θά ήταν όχι μόνο χρήσιμο για την καθ' ήμεις Άνατολή αλλά και για την «καθ' ήμεις Δύση» μιά και ή θέση της Ελλάδος ήταν ανέκαθεν ό ρ ι σ κ ή - ά κ ρ ι σ τ ι κ ή και πιο ιδιαίτερα σήμερα που είναι π έ ρ α σ μ α για πολλούς Κόσμους.

Στο έγχειρίδιο αυτό θά άποτυπώνονταν τα άποτελέσματα ενός χρησιμου διαλόγου των ορθοδόξων θέσεων με άλλες θέσεις και άπόψεις, που θά εμπλουτίζαν τις παραδοσιακές ορθοδόξες θέσεις και θά ύποχρέωναν την Έκκλησία να κάμει τις άνάλογες τομές σε επίκαιρες άνάγκες.

Θά μπορούσε έτσι να προβληθεί ή φ ι λ ο κ η λ ι κ ή της διάσταση που εμπριέχει την προτίμηση της για το «ποιστικό» έναντι του «ποσοτικού», συνεχίζοντας μιά μακραίωνη παράδοση του Έλληνισμού, που φιλοκαλούσε μ ε σ τ' ε ύ τ ε λ ε ί α σ και έκαπνιζε για την άπόκτηση των αγαθών («τά αγαθά κάποις κτώνται»). Μια πρόταση για λιτότητα δεν θά είχε να κάνει τότε με βραχυπρόθεσμες ή μακροπρόθεσμες πολιτικές σκοπιμότητες, αλλά θά ενσάρκωνε έναν τρόπο ζωής για άνθρώπους που θά άνακαύονταν στα όλίγα και καλά, χωρίς το φόβο μιας πολιτικής συνθηκολογήσεως ή ήθικου έξευτελισμού*.

Σ' ένα τέτοιο έγχειρίδιο θά είχε άσφαλώς τή θέση του και το κεφάλαιο «Η μεταφυσική της πείνας» από το δοκίμιο του Κ. Μπαστιά, Παπαδιαμάντη, Άθήνα 1974, σ. 101-123, που με τή δροσερή αύρα που άποπνέει χαραξεί τα όρια μεταξύ έχειν και είναι στη ζωή ενός «έν τή όλιγη άνακαυόμενου» ορθοδόξου πιστού, του Άλέξανδρου Παπαδιαμάντη, που ενσάρκωσε τον όρο της άφιλαργυρίας έτσι όπως τον όρισε ο Άγιος Διάδοχος Έπίσκοπος Φωτικής:

«Όρος της άφιλαργυρίας,
οΐτω θέλειν το μή έχειν,
ώς θέλει τις το έχειν».

Με άδεια των κληρονόμων του Κ. Μπαστιά, για την όποια και τους εύχαριστούμε από τή θέση αυτή, δημοσιεύουμε εύθις άμέσως τις πρώτες σελίδες του κεφαλαίου (σ. 101-104).

* Προς αυτή την κατεύθυνση διατυπώσαμε όρισμένες σκέψεις σε παλαιότερα άρθρα μας στον «Έσφημεριο». Βλ. «Σύναξη άγάπης» (1/15 Μαΐου 1986, σ. 143) και τα άνάτοπα: Άν ά π τ ο ξ η (Νέες προοπτικές - Θεολογική προσέγγιση), Άθήνα 1983 και Σ τ ό ν π η γ α ι μ ό γ ι α τ ή ν Ε υ ρ ω π ή (Η εθόνη της Έκκλησίας για την ευρωπαϊκή ενοποίηση), Άθήνα 1989, σ. 14-15, 21-22, όσου και βιβλιογραφία.